

Rusmir Djedović

KISELJAK U MALEŠIĆIMA (IBRIĆI)

Narod okoline Gračanice od davnina poznaje brojne prirodne izvore koji imaju povećani stepen raznih minerala i gasova u vodi. Takve mineralne izvore ljudi su najčešće nazivali kiseljcima. Poznati su npr. kiseljaci kod Sarajeva i Tuzle, zatim u Srebreniku ili onaj u Sočkovcu, kojeg narod odavno naziva Željezni kiseljak.¹

Prirodni izvor vode koja je obogaćena mineralima i gasovima u Malešićima, mahala Ibrići, ljudi, takođe, od davnina zovu Kiseljak. Mahala Ibrići dobila je naziv po porodici koja je nestala ili promijenila prezime krajem turske vladavine. Odmah iza dolaska Austrougarske monarhije, 1878. godine, mahala Ibrići imala je 9 kuća i to: Suljića 4 kuće (ima ih i u drugim mahalama), Ibrahimovića 2 kuće, Šehića 2 kuće i Husića jedna kuća (ima ih i drugdje).² Od vremena Austrougarske, pored pomenutih porodica, u Ibrićima postoje i Ibrakići.³

Izvorište mineralne vode u mahali Ibrići, udaljeno je oko 1700 m od centra Malešića, kada se ide putem kroz mahalalu Kovače i dalje na lokalni put Babići - Vis. Nalazi se među samim kućama, neposredno sa zapadne strane od navedenog puta i na nadmorskoj visini nešto preko 400 m. U stvari, radi se o nekoliko vrlo slabih izvora, od kojih je samo jedan nešto jači. Prije tridesetak-četrdeset godina kapacitet kiseljaka u Ibrićima bio je svega 0,1 l/s. Odavno su zatrpani i ne koriste se, mada se i danas prepoznaje njihova lokacija.

Izvori se nalaze na kontaktu dvije različite geološke jedinice. Sjeverozapadno je teren građen od ofiolitskog melanža, jurske starosti, koji je u stvari jezgro južnog dijela planine Trebave. Ovaj melanž različitih stijena, od ko-

jih su najčešće: pješčari, konglobreče, rožnaci, laporci i druge stijene, je prilično izdignut i preko njega, u nižim dijelovima ka jugu, leži druga geološka jedinica, sastavljena od kretnih sedimenata, pretežno krečnjaka (crvenih), laporaca i pješčara. Radi se o poznatim crvenim pločastim krečnjacima Kamenika u Malešićima. Upravo, kontakt tih geoloških cjelina, čiji su slojevi dobro nagnuti prema jugu, obilježava širi prostor navedenog mineralnog izvora u Ibrićima.⁴

Prema analizi vode iz Kiseljaka, rađenoj prije tridesetak godina, ovaj izvor ima sljedeće karakteristike vode. Temperatura izvora je 13°C, pH vrijednost 6,5, ukupna tvrdoća 46,09 a karbonatna tvrdoća 44,38. Što se tiče hemijskog sastava, od kationa preovlađuje Ca²⁺ sa 275,75 mg/l (78,23%), a manje su prisutni Mg²⁺ 32,91 mg/l (15,35%) i NaK 28,35 mg/l (6,42%), od anjona preovlađava HCO₃⁻ sa 966,24 mg/l (90,26%) i znatno manje SO₄²⁻ sa 27,76 mg/l (3,30%) i Cl⁻ sa 40,0 mg/l (6,44%). Ukupna mineralizacija iznosi 1411 mg/l, a suhi ostatak 927 mg/l.

Na osnovu ovih ispitivanja, formula jonskog sastava Kiseljaka u Ibrićima je: HCO₃ 90 Cl 7 SO₄ 3, Ca 78 Mg 15 Na+K 7.⁵ Prema tome, može se reći da je ova voda HCO₃-Ca tipa mineralnih voda sa mineralizacijom od 1,4 g/l.⁶ Takođe se može reći da ova voda spada u kalcijско-magnezijske mineralne vode.

Inače, u široj okolini Malešića postoji nekoliko prirodnih izvora sa mineralnom vodom. U rejonu Soko - Četovija odavno su u naučnoj literaturi registrovana dva izvora (Čelebuša i Badnjevac) natrijsko-hloridnog tipa, koji upućuju na slana ležišta. Postoje takođe, dva izvora u Lendićima (jedan u Martićima, a drugi na lokalitetu prema Malešićima), kao i jedan u Babićima (kalcijско-magnezijski).⁷

Rijetku pojavu prirodnog izvora, obogaćenog mineralima i gasovima, kao što je Kiseljak u Mahali Ibrići u Malešićima, narod pomenutog naselja, pa i šire okoline Gračanice, je iskoristio kao mjesto tradicionalnog oku-

Malešići, centar

pljanja, što nije bio usamljen slučaj na ovim prostorima.⁸ Šta je bio dublji povod tim okupljanjima, teško je utvrditi. Narod je masovno dolazio svake godine, krajem ljeta, okupljao se pored samog izvora i po avlijama i baščama i između kuća mahale Ibrići. Na tom mjestu tradicionalno su se sastajale pojedine šire familije i u manjim ili većim grupama “proslavljale” Kiseljake. Bilo je to sastajalište mladih, tu se igralo kolo, pjevalo i veselilo. Vrijeme okupljanja u avgustu, “o gospojini”, vjerovatno nije slučajno odabrano jer se svi narodni skupovi vežu za neki od praznika iz tradicionalnog narodnog kalendara. Poznato je da se tu narod okupljao još u osmansko doba, za vrijeme austrougarske vladavine, pa i između dva svjetska rata. Prema sjećanjima starijih ljudi u Malešićima, okupljanje naroda na tom mjestu prestalo je oko 1935. godine. Poslije jedne masovne tuče, u kojoj je navodno bilo i mrtvih, vlast je trajno zabranila okupljanje naroda na tom mjestu.⁹

Kako vidimo, tradicionalno narodno okupljanje u Malešićima povodom kiseljaka, već je skoro zaboravljeno. Budući da je imalo dugu tradiciju i da je bilo prava rijetkost u okolini Gračanice, vrijedilo bi pokušati ponovo ga obnoviti. To bi trebalo da bude obaveza,

prije svega, stanovnika Malešića, pa i nekih susjednih sela gračaničke općine.

Napomene

- 1 Mjesto na kojem izvire mineralna, pa i termalna voda narod naziva još i: slatina, banja, ilidža, slana voda.
- 2 Prema istraživanjima Rusmira Djedovića, na osnovu dokumenata iz turskog i austrougarskog perioda
- 3 Salih Kulenović, Različita etnološka građa sa područja Gračanice - Malešići, Gračanički glasnik 2, Gračanica 1996., str. 75.
- 4 M. Laušević, Č. Jovanović, M. Mojićević, Osnovna geološka karta (OGK), List Doboj 1:10000.
- 5 Analizu vode je uradio Zavod za zdravstvenu zaštitu Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1968. godine.
- 6 Program istražnih hidrogeoloških radova za vodosnabdjevanje Gračanice, Geoinžinjer, Sarajevo, 1980., projekat izradio Neven Miošić. Ovdje se kaže da je pomenuti izvor iz miocenskih klastita i vapnenaca i da je atmosferskog porijekla u zoni brze vodoizmjene.
- 7 Fuad Alić, Termomineralne i mineralne vode na području općine Gračanica i mogućnosti njihovog korištenja, Gračanički glasnik 3, Gračanica 1997., str. 74-76.
- 8 Sličnu pojavu imamo u obližnjem Srebreniku na prostoru oko izvora Kiseljaci, gdje se narod od davnina tradicionalno okuplja na godišnje proslave, nadaleko poznate “Kiseljake”.
- 9 I sada se kao razlog prekida navode neki nemili događaji.